

Jan Gancewski

Profesor Zenon Hubert Nowak 1934-1999

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 1, 147-148

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Profesor Zenon Hubert Nowak 1934—1999

3 grudnia 1999 r. zmarł nagle prof. dr hab. Zenon Hubert Nowak.

Prof. Zenon H. Nowak urodził się 20 lipca 1934 r. w Gdyni. Od 1953 r., tj. od momentu podjęcia studiów na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, związał się na całe życie z historią. Po uzyskaniu magisterium w 1957 r. podjął na tymże uniwersytecie pracę naukową. Początkowo był asystentem w Zakładzie Historii Starożytnej i Średniowiecznej, kierowanym przez prof. Karola Górskiego. W 1962 r. obronił rozprawę doktorską i uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie dysertacji *Polityka Zygmunta Luksemburskiego w stosunku do krajów nadbałtyckich do roku 1411*. Habilitował się w 1982 r. na podstawie rozprawy *Międzynarodowe procesy polubowne jako narzędzie polityki Zygmunta Luksemburskiego w północnej i środkowowschodniej Europie 1412—1424*. W 1996 r. Z. H. Nowak otrzymał tytuł profesora, a w 1998 r. stanowisko profesora zwyczajnego.

W swojej karierze naukowej koncentrował się na badaniach dotyczących Europy Północnej i Środkowowschodniej, ze szczególnym zwróceniem uwagi na politykę dynastii Luksemburgów w pierwszym dwudziestolecu XV w., problemy unii polsko-litewskiej i kalmarskiej oraz Zakonu Krzyżackiego i jego państwa w Prusach i w Inflantach. W swoich badaniach prof. Z. H. Nowak nie unikał zagadnień dotyczących szeroko rozumianej historii kultury, w tym przede wszystkim problemów ówczesnej myśli uniwersyteckiej i związków miast pruskich z ośrodkami uniwersyteckimi w Europie Zachodniej. Prof. Z. H. Nowak zajmował się również historią miast i ich kulturą, zwracając przy tym większą uwagę na miasta hanzeatyckie. Ostatnio podjął również badania nad historią Żydów, interesując się nią nie tylko w wymiarze średniowiecza, ale również współczesności, gdyż Jego badania sięgały w tej dziedzinie XX w.

Wiele miejsca w swoim życiu badacza poświęcił żmudnej, ale jakże potrzebnej pracy edytorskiej. Wydał kilka tomów źródeł do historii Zakonu Krzyżackiego i miast w Prusach. Ponadto wiele czasu poświęcił organizacji życia naukowego. Z jego inicjatywy i pod jego przewodnictwem odbywał się w latach 1981—1999 cykl międzynarodowych konferencji poświęconych dziejom zakonów rycerskich w Europie: „Ordines militares. Colloquia Torunensia Historica”. Spotkania te wniosły poważny wkład w rozwój badań nad dziejami Zakonu Krzyżackiego i jego państwa w Prusach. Dzięki temu cyklowi konferencji zostały rozpoczęte i do dzisiaj są kontynuowane badania z zakresu kultury, społeczeństwa i gospodarki krzyżackiej. Od początku swojej działalności naukowej brał czynny udział w kongresach, sesjach i sympozjach polskich, jak i zagranicznych. Kierował również pracami w ramach projektów badawczych, chociażby: „Zakon Krzyżacki a społeczeństwo państwa pruskiego XIII—XV wieku” oraz

„Podziały administracyjne i kościelne państwa krzyżackiego w Prusach”. Swoje umiejętności organizacyjne wykorzystywał w latach 1987—1999 jako dyrektor Instytutu Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Od 1993 r. do ostatnich chwil życia pełnił funkcję kierownika Zakładu II Historii Średniowiecza.

Był członkiem wielu towarzystw i organizacji naukowych w Polsce i poza jej granicami, m.in. Internationale Historische Kommission zur Erforschung des Deutschen Ordens z siedzibą w Wiedniu, Historische Kommission für Ost- und Westpreussische Landesforschung w Marburgu, Polsk-Skandinavisk Forskningsinstitut w Kopenhadze, Towarzystwa Naukowego w Toruniu.

Współpracował chętnie z wieloma redakcjami czasopism naukowych, w których publikował artykuły i rozprawy, by wspomnieć tylko dwa — „Zapiski Historyczne” oraz „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”, w tych ostatnich opublikował aż dwadzieścia różnych materiałów.

Odszedł od nas wielki Człowiek i wybitny Humanista. Zawsze przedkładał nad wszystko pracę, której poświęcał się bezgranicznie. W swoich kontaktach ze studentami oraz innymi pracownikami nauki dał się poznać jako otwarty na problemy młodego pokolenia, zawsze umiejący wskazać właściwą drogę i rozwiązania. Był cierpliwy i wyrozumiały, zawsze chętny do spotkań i dyskusji. Swoim odejściem uczynił wielką stratę polskiej i europejskiej humanistyce. Jego uczniowie stracili mistrza, bliscy — przyjaciela, świat nauki — wielki autorytet.

Jan Gancewski